Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

cors 2010-2011

avaloracion diagnostica educacion segondària obligatòria

competéncia comunicatiua: aranés

Nòm e cognòms ....

Grop ....

INSTRUCCIONS

- Abantes de començar era pròva as de remplir era portada tamb es tues donades personaus.
- Lieg atentiuament cada question abantes de responer-la
- Contèsta tan ben coma pogues cada question e en espaci corresponent.
- Ara seguida passa ara question seguenta.
- Se t'enganhes, raia era responsa erronèa e mèrca clarament era naua responsa.
- Quan acabes cada pagina, passa ara seguenta enquia qu'arribes ara fin.

activitat 1

Lieg aguest tèxte tamb atencion.

VESPRADES D'IUÈRN

Un dia d'iuèrn èra ath cant deth huec campant era fòrta nheuada que queiguie aquera vrespada. Me trapaua engüegiua, en tant que mama hège pescajons. Papa ère ena bòrda talhant era lenha entath huec. Agarrè eth tapaboques e er abric. Alavetz me n'anè entà çò de Tereseta. Tereseta ère era hemna mès vielha deth pòble, plan amabla e doça, que tostemp ère disposada a explicar istòries as mainatges. Aué tocaue ua istòria qu'era auie viscut, e que li shautèc tant que jamès la desbrembèc. Comence atau:

—Ère un dia de tardor. Es arbes s'anauen quedant despolhats e es arongles s'amassauen entà empréner eth viatge entà lòcs mès calids. En pòble i auie ua grana excitacion e toti anauen d'aciu entà delà, pr'amor qu'arribaue eth dur e long iuèrn e, coma cada an, auien de cercar es provisions que les permeterien minjar ath long des mesi de heired. Mès aqueth an auie hèt fòrça mau temps, e non auien agut eth temps de remassar tantes causes coma d'auti ans.

Alavetz, eth baile cridèc a tot eth pòble entà parlar d'aguest problèma, e tà sajar de trapar ua solucion, e ara fin arribèren ara con clusion d'anar a visitar ath mag Pau. Quan arribèren en casa sua, Pau ère ena sua codina-laboratòri e premanie ua sopa entà guarir es costipats. Pau s'espantèc quan entenec qu'era gent deth pòble cridaue eth sòn nòm: – Pau, Pau, Pau.......

Pau se lauèc es mans e anèc a campar ce qué passaue. Eth prumèr en parlar siguec eth baile:

—Pau, auem un problèma plan gran.

—Qué passe Tònho?

—Donques que lèu arribarà er iuèrn e non èm premanits. Auem pensat de hèr a desaparéisher er iuèrn.

—Ja! Ja! Ja! Er iuèrn! Buf! Be n'ètz de pègui! Vos pensatz qu'ei facil calar er iuèrn en bèth lòc? – Pau se n'arrie.

—Non te n'arrisques que non auem massa bona economia – diguec Elena, era hornèra.

Toti èren neguitosi e cridauen ara ora. Dempús d'escotar totes aqueres bestieses, Pau acceptèc de dar-les un còp de man.

—Quines idies me datz? – demanèc

—Lo podem calar laguens d'ua ampolha – didie un.

—Non, mielhor laguens d'ua coquèla – cridaue un aute.

Pau, qu'ère marejat d'enténer tantes bestieses, didec:

—Caratz-vos!, açò que didetz non a cap ne pès. Tornatz deman qu'aguesta net pensarè ua solucion.

activitat 1

Aquera net Pau non podie dromir. Sonque hège que pensar en aquera qüestion. En començar a gésser eth solei s'endromic. Durant aquera estona que podec descansar sonièc era responsa ath problèma. Se desvelhèc de patac e en tot córrer, anèc entara codina-laboratòri. Escriuec eth projècte qu'auie soniat e lo sauvèc laguens d'un calaish e se n'anèc un aute còp a dromir, ara ben tranquil. A londeman arribèren es sòns amics deth pòble e eth baile li demanèc:

—Com va Pau, ja as trapat ua responsa?

—Òc Tònho, ja è trapat era solucion. Vosati deishatz-me hèr e veiratz coma laguens de dus dies tot cambiarà.

Aquera dimenjada Pau trebalhèc sense descans. Metec uns tuèus enganchadi a ua flor e ath cap un topin de tèrra. Cada dia, era flor chupaue era calor deth solei, que passaue pes tuèus e que finaument queiguie en topin en forma de gotes. Eth maitin deth deluns ja ère eth topin plen. Alavetz, dempús de dinar, arribèren es abitants deth pòble.

Pau ja les demoraue damb era medecina laguens d'ua ampolha e les comuniquèc:

—Toti aguesti dies è trabalhat fòrça e finauments è trapat era solucion. Ara vos vau a repartir un shinhau d'aguesta barreja que servís tà qu'encara que nhèue pogatz hèr a créisher es plantes e recuélher es sòns fruts. Sonque vos cau méter tres gotetes laguens dera adaiguadera, barrejades damb aigua e arrosatz es uarts. Atau, en iuèrn non vos mancarà bric de minjar.

E atau siguec!

Quan Tereseta acabèc d'explicar era istòria, Fina la guardaue susprenuda.

—Aquerò non ei possible Tereseta! En iuèrn non poden créisher es plantes ne florir es flors.

Tereseta prenec a Fina dera man e la portèc entath uart que i auie darrèr dera bòrda. En daurir era pòrta vedec que, maugrat era nhèu que caperaue tot eth pòble, es margarides, geranis, minines e totes es plantes florien maravilhosament.

Fina entà acabar aguesta istòria tan susprenenta didec:

—Açò a d'èster un voler de Diu, mès jo tostemp digui: "Er iuèrn jamès non se l'an minjat es arrats"

E calamic-calamac, aguesta istòria qu'ei acabada.

Autora : Clara Berdié Mayayo
1er prèmi ena X edicion deth Prèmi Mn. Condò Sambeat

activitat 1

Respon es questions que seguissen. Quan sigue de besonh, mèrca tamb ua crotz era responsa corrècta.

1 Tereseta ei:

a. ei era mès joena deth pòble; ☐
b. ei era mair de Fina; ☐
c. ei era hemna mès vielha deth pòble; ☐
d. viu en çò de Fina. ☐

0-1

2 Quin ei eth problèma que se les presentaue en pòble tamb era arribada der iuèrn?

0-1

3 Coma se nomentaue eth baile?

a. Jaime. ☐
b. Tònho. ☐
c. Joan. ☐
d. Pèir. ☐

0-1

4 Quin mestièr realizaue eth pair ena bòrda?

a. Mólher es vaques. ☐
b. Trèir es hiems. ☐
c. Talhar era lenha. ☐
d. Dar-les minjar as vaques. ☐

0-1

5 Perqué sabem qu'arribe era sason dera tardor?

a. Pr'amor qu'es flors son florides. ☐
b. Pr'amor qu'es arbes son plens de huelhes. ☐
c. Pr'amor qu'es arongles hèn eth sòn nin. ☐
d. Pr'amor qu'es arbes queden despolhats. ☐

0-1

6 Qué prepausauen es vesins deth pòble quan anèren a veir ath mag Pau?

a. Hèr que torne er ostiu. ☐
b. Hèr a desaparéisher era nhèu. ☐
c. Hèr a quèir eth minjar deth cèu. ☐
d. Hèr a desaparéisher er iuèrn. ☐

0-1

activitat 1

7 Coma premanic era medicina eth mag Pau?

a. Tamb ua flor, uns tuèus e un topin de tèrra. ☐
b. Tamb ua èrba, ua ola de veire e un topin. ☐
c. Tamb ua flor, ua coquèla e un veire. ☐
d. Tamb uns tuèus, ua èrba e ua coquèla. ☐

0-1

8 Perqué cres que s'a metut eth títol de "Vesprades d'iuèrn" ara narracion?

0-1

9 Qué vedec Fina fin finau en uart de Tereseta qu'auie ath darrèr dera bòrda?

a. Tot eth uart caperat de nhèu. ☐
b. Es margarides, geranis e minines florides. ☐
c. Es arbes despolhats de huelhes. ☐
d. Es animaus gessen dera sua tuta. ☐

0-1

10 Fina aqueth dia d'iuèrn se trapaue "engüegiua", que vòu díder açò?

a. Contenta. ☐
b. Entristida. ☐
c. Alègre. ☐
d. Gaujosa. ☐

0-1

11 Es vesins deth pòble se trapauen "neguitosi", coma se sentien?

a. Tranquils. ☐
b. Calmats. ☐
c. Inquiets. ☐
d. Pacients. ☐

0-1

12 Cres qué ei ua istòria imaginaria? Perqué?

0-1

activitat 2

1 Complèta eth tèxte en tot méter es vèrbs en futur:

èster	**quèir**	**trapar**	**hèr**	**èster**	**agarrar**

Un dia d'iuèrn ______________ ath cant deth huec campant era fòrta nheuada que ______________ aquera vrespada. Me ______________ engüegiua, en tant que mama ______________ pescajons. Papa ______________ ena bòrda talhant era lenha entath huec. ______________ eth tapaboques e er abric.

0-2

2 Escriu er antonim e eth sinonim des paurales que seguissen:

Per exemple:

Antonim:		Sinònim:
petita	**nauta**	*giganta*

Antonim:		Sinònim:
	fòrta	
	vielha	
	doça	

0-2

3 Complèta eth tèxte tamb er articles contractats mès avienti, sense repetir-ne cap:

as	**entara**	**pera**	**deth**	**peth**	**tà**

Fina anèc ______________ casa de Tereseta ______________ demanar-li que li condèsse bèra istòria. Era tostemp li shautaue explicar istòries ______________ mainatges. Tereseta ère era hemna mès vielha ______________ pòble. Fina tostemp passejaue ______________ montanha en tot pujar ______________ camin reiau.

0-2

activitat 3

Lieg es dus tèxtes seguents tamb atencion.

ÇÒ QUE NON SE VE

Era Val d'Aran, qu'a ua poblacion establa d'uns 10.000 abitants, pòt quadriplicar-se en epòques de maxima afluéncia toristica d'iuèrn en tot arribar as 45.000 persones, com a passat enes darrèri Nadaus e coma pòt passar en rèste de hèstes nacionaus que coïncidissen damb era sason dera practica der espòrt en iuèrn.

Atau donc, era prumèra grana afluéncia toristica comence en mes de noveme, damb eth pònt dera Constitucion, dempús vien es hèstes de Nadau, Cap d'An e Reis que dan pas ath mes de hereuèr entà acabar era darrèra afluéncia toristica fòrta de Setmana Santa, que barre era sason dera man dera madeisha estacion de Baqueira Beret S.A. que demore qu'eth solei de març non delisque massa rapid era nhèu d'abriu, pr'amor que non ei possible de cultivar-la pes nautes temperatures. Ues afluéncies toristiques d'estacionalitat que depenen massa deth clima, des periòdes de vacances, e des hèstes e qu'en iuèrn afècten mès dirèctament as negòcis des nuclèus urbans mès propèrs ar airau esquiable coma eth Naut Aran o eth Miei Aran qu'ath contrari, en Baish Aran, enes pòbles de Les e Bossòst, a on era grana afluéncia toristica la mèrque er ostiu e non pas en iuèrn. En aguesti moments, des deth Conselh Generau se trebalhe en un projècte de desestacionalizacion toristica amassa damb era ajuda economica der Institut de Torisme d'Espanha, o Turespaña que poirie veir era lum ena pròplèu tardor. Er objectiu qu'ei véner es productes que pòt aufrir Aran, en lòcs que pòden interessar en mon e que, ara per ara, non son presenti, de manèra que çò que s'aufrís age mès gessuda internacionau e sigue mens estacionau.

Perque, qué passe s'un an non nhèue?. Es conseqüéncies economiques de sonque un an son pro decepcionantes entà pensar en dus ans seguidi o en tres, donques qu'eth torisme descendís drasticament e es conseqüéncies economiques non sonque afècten ara estacion d'esquí de Baqueira Beret, senon qu'afècten a ua plan bona part des nombrosi negòcis dera Val destinadi a balhar servicis basics e non tan basics de 30.000 toristes qu'arriben en un moment puntuau. Era aucupacion mieja deth mes de gèr, en un an caraterizat pera manca de nhèu, viraue ath torn deth 39%, mentre que , per exemple, un an damb nhèu e en madeish mes, era aucupacion que pòt oscillar ath torn deth 75%. Eth motor d'ua importanta part dera economia aranesa d'iuèrn donc, non ei arren mès qu'era conseqüéncia des nheuades, un ben naturau miaçat segontes es expèrts, peth cambi climatic. Donc, en un mon a on tot s'acabe per pagar, era nhèu qu'a estat massa abondiua tostemp. Mès, quina ei era logistica que se met en foncionament ena estacion d'esquí e en rèste dera Val entà dar responsa as besonhs deth disparion torista?

Era Val, pòga pòc, qu'a anat en tot cambiar eth sòn paisatge naturau entà dar responsa as besonhs e es desirs deth torista, que cada viatge ei mès exigent e vò mès facilitats entà desvolopar dera mielhor manèra possible es sues vacances. Er esquiaire que se met es esquís peth maitin e se dispause a hèr es sues prumères baishades, non se n'a percep de tot eth trabalh qu'es responsables de cada airau de montanha dera estacion an premanit pendent tota era nèt; nhèu artificiau, senhalizacion de pistes, era preparacion des madeishes, es aliments enes cafeteries, etc. Semble que per art de màgia, tot ei prèst sense eth minim esfòrç mès, darrèr de tot açò, i a per exemple, un elicoptèr qu'aprovedís d'aliments totes es cafeteries dera estacion ivernau de Baqueira Beret e que transpòrte uns 1.000 quilòs de productes alimentaris en un solet viatge. Mès, e eth rèste dera Val?

Anna Geli España, Aran ath dia. Gèr deth 2008, numerò 21

activitat 3

AUFÈRTA TORISTICA DE LOTJAMENT ENA VAL D'ARAN

(1 de gèr de 2008)

ESTABLIMENTS		ABITACIONS	PLACES
OTÈLS	**55***	**2.023**	**4.385**
1 estela	11	194	458
2 esteles	20	605	1.282
3 esteles	15	620	1.462
4 esteles	7	503	979
5 esteles	2	101	204
PENSIONS	**39**	**547**	**1.039**
1 estela	13	145	265
2 esteles	26	402	774
TORISME RURAU	**17**	**84**	**159**
Lotjament rurau	15	74	139
Cases de pagès	2	10	20
CAMPINGS**	**9**	**1.023**	**Non disponibla**
2au categoria	7	949	Non disponibla
3au categoria	2	74	Non disponibla

* 5 des quaus son otèls apartament, damb 511 places en totau
** En cas des campings, eth camp abitacions correspon a unitats d'acampada

Dossièrs comarcaus. Val d'Aran.
Departament d'Innovacion, Universitats e Empresa. Generalitat de Catalunya

activitat 3

Respon es questions que seguissen. Quan sigue de besonh, mèrca tamb ua crotz era responsa corrècta.

1 Quin parçan d'Aran a mès afluéncia toristica en ostiu?

a. Eth Naut Aran. ☐
b. Eth Miei Aran. ☐
c. Eth Baish Aran. ☐

0-1

2 Pendent quines hèstes i a mès grana afluéncia toristica ena Val d'Aran?

0-1

3 En quin projècte trabalhe eth Conselh Generau d'Aran entà cambiar es afluéncies toristiques d'estacionalitat que depenen massa deth clima?

0-1

4 Quina ei era aucupacion mieja toristica en mes de gèr en un an tamb nhèu?

a. 39% ☐
b. 42% ☐
c. 75% ☐
d. 80% ☐

0-1

5 Quini son es trabalhs qu'er esquiaire non ve e que s'an hèt abantes d'arribar a esquiar?

0-1

6 Guaires quilòs d'aliments transpòrte en un viatge er elicoptèr tàs cafeteries de Baqueira Beret?

a. 500 quilòs. ☐
b. 1000 quilòs. ☐
c. 200 quilòs. ☐
d. 1200 quilòs. ☐

0-1

activitat 3

7 Quini establiments dispausen de mens places?

a. Pensions. ☐
b. Otèls. ☐
c. Torisme rurau. ☐
d. Campings. ☐

0-1

8 Quines serien es conseqüéncies toristiques entara Val d'Aran se passèssen dus ans sense nheuar? Explica'c.

0-1

9 A qué se referís eth titol: "Çò que non se ve"?

0-1

10 "Qu'eth solei de març non delisque massa rapid era nhèu d'abriu" que vòu díder açò?

a. Hóner. ☐
b. Húnher. ☐
c. Banhar. ☐
d. Shugar. ☐

0-1

11 Eth torista ei cada viatge mès exigent, que vòu díder aguesta actitud?

a. Tolerant. ☐
b. Rigid. ☐
c. Discrèt. ☐
d. Prudent. ☐

0-1

12 De guaires abitacions, en totau, dispausen es otèls e pensions de 2 esteles?

a. 2570. ☐
b. 605. ☐
c. 1007. ☐
d. 547. ☐

0-1

activitat 4

Escriu ua istòria que passèc en estiu protagonizada per tres personatges. A d'includir era informacion que seguís: quan a passat, qué a passat e coma a acabat.

(A d'auer ues 10 o 15 linhes.)

0-4 A

0-4 R

0-4 S

0-4 L

0-4 O

0-4 M

0-1 P